

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№3(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 1082 sahifa,
16-mart, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijranovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalarini tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Katta guruh tarbiyalanuvchilarida kasb haqidagi dastlabki tasavvurlarni shakllantirish metodikasini innovatsion ekotizim sharoitida takomillashtirish	18
Uralova Fotima Baxtiyor qizi	
Malakali sportchilarning kommunikativ qobiliyatlarini takomillashtirishda sotsiologik yondashuv (gandbolchilar misolida).....	23
G. A. Valiyeva	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida motor alaiyalari bolalarni ruhiy va nutqiy rivojlantirish usullari	27
Suyunova Surayyo Ulash qizi	
Sog'lom bola ekotizimining asoslari: ovqatlanish, immunitet va rivojlanish	31
Israilova Xusnida Adilovna	
Mobil ilovalar yordamida mustaqil o'qishni rivojlantirish	37
Raximova Feruza Najmiddinovna	
Biologiya darslarida muammoli ta'lim texnologiyasini qo'llash orqali mantiqiy fikrlashni rivojlantirish	42
Dauekeeva Gulistan Orinbaevna	
Talabalarga ingliz tilidagi matnlarni kommunikativ metod yordamida o'qish texnikasini takomillashtirish usullari	46
Mo'minova Mahliyo Axrorjonovna	
Velosiped haydashning afzalliklari.....	49
Raxmonova Go'zal Bobir qizi	
Компетентностный подход как стратегическая основа модернизации образования и его реализация в преподавании русского языка как иностранного в Узбекистане	54
Мирзакбарова Севда Вахиддиновна	
Umumta'lim maktablarida texnologiya fani mashg'ulotlarini tashkil etishning zamonaviy yondashuvlari va metodlari.....	58
Ziyamova Gulbaxor Tulabayevna	
Типы аббревиации в русском и узбекском языках: сравнительно-типологический анализ.....	62
Рахмонова Бахтигул Пайзилловна	
Maktabgacha ta'limda nutqni rivojlantirish jarayonida didaktik o'yinlardan foydalanish metodikasi	65
Abidjonova Mushtariybonu Qobiljon qizi	
Tarbiyaviy tadbirlarni samarali tashkil etishda maktabgacha ta'lim tashkiloti va ota-onalarning o'zaro hamkorlik masalalari.....	71
Sanayeva Surayyo Bobonazarovna, Jabborova Shaxina G'affor qizi	
Qadriyatli yondashuv asosida talabalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalash mexanizmlarini takomillashtirish ..	76
G'aybullayev Quvonchbek G'olibovich	
Maktab o'quvchilarida stressga barqarorlik namoyon bo'lishining psixologik tahlili	83
Ismoilova N. Z.	
Yoshlar ma'naviyatini shakllantirishda milliy qadriyatlarning o'rni.....	87
Karshiyev Jaxongir Abdirayimovich	
Funksional savodxonlikni rivojlantirishda o'qish savodxonligining o'rni va ahamiyati	91
Xatamova Munisa Mamadulla qizi	
Transformatsiyalash tizimi asosida o'quvchilarning loyihalash kompetensiyalarini rivojlantirish samaradorligi	95
Jurayeva Zulayxo Islomovna	
Zamonaviy boshqaruv nazariyalarida rahbar muloqoti (transformatsion, kommunikativ va ishtirokchi boshqaruv yondashuvlari asosida).....	102
Islamova Dilduz Dilshodovna	

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida pedagogik kompetentlikni tabaqalashgan yondashuv asosida rivojlantirish mazmuni	107
Begmatova Nasiba Mengnarovna	
Bo'lajak maxsus pedagoglarni inklyuziv ta'limda subyektlar faoliyatini o'rgatish metodikasi	112
Dilshodov Abrorjon Dilshodjon o'g'li	
Pre-Reading Activities to Enhance Foreign Language Reading Comprehension: Reading "The Adventures of Tom Sawyer" in 10–11 Grades	118
Djumaniyazova Zulfiya Kaliyevna	
Nutq aktlarini o'rgatishda autentik materiallardan foydalanishning metodik imkoniyatlari (filologik yo'nalish talabalari misolida)	122
Fayzulloeva Chevar G'ayrat qizi	
Yangi O'zbekistonda talaba-yoshlarni milliy yuksaltirishda jadid-marifatparvarlari ilgari surgan g'oyalarning o'rni va roli	125
Mamadaliyev Abduvoxid Maxsitaliyevich	
Gimnastikaning O'zbekistonga kirib kelish va rivojlanish tarixi	128
N. Q. Mamasidova	
Uglevodorodlar tarkibini aniqlashda massa ulushiga asoslangan reflektiv yondashuv (7-9-sinflar misolida)	131
Maxamadiyev Sharofiddin Jumaboyevich, Smanova Zulayxo Asanalievna	
Screencasting materiallarini yaratish va ularni o'quv jarayonida qo'llash	134
Maxmudova Dilfuza Meliyevna, Ergashov Niyozxon Ilyozxon o'g'li	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda so'z shakllanishini psixolingvistik asoslari	137
Moxirabonu G'aniyeva Adxam qizi	
Maktabgacha ta'limdagi muammolar va yechimlar: o'zbekiston respublikasi tajribasi	140
N. Sh. Miryusupova	
Interaktiv kartografik resurslar va ularning ta'lim jarayonida qo'llanilishining didaktik, kognitiv hamda metodik asoslari	143
Olimova Aziza Abdullayevna	
Mentorlik tizimining tarixiy ildizlari va rivojlanish bosqichlari	147
Oxunova Dilnoza Qaxxorjonovna, Abdumannonova Durdonaxon Shuxratjon qizi	
Talabalarning psixologik holati va stress omillarining prokrastinatsiyaga ta'siri hamda mustaqil ta'lim faoliyatini qo'llab-quvvatlash usullari	150
Razakov Farxod Kuvondikovich, Rajabov Hikmat Toshevich	
Talabalarni stulda o'tirgan qiyofachi portreti ranglavhasini ishlashga o'rgatish metodikasi	154
Sadatov Chori Xolmuradovich	
Organik kimyo fanini o'qitishda teskari ta'lim va texnologiyalarning ahamiyati	158
Umrbekova Maftuna Ulug'bek qizi, Babanazarova Ayzada Omirbaevna, Abdulkakimova Gulziyba Ziyatdinovna	
Duduqlanishni bartaraf etishda kompleks metodlarini qo'llashning samaradorligi	162
Xasanova Barnoxon Abdusattor qizi	
Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik kompetentligini takomillashtirish	165
Xolbozorova Nasiba Xolbozar qizi	
Проектирование персонализированных образовательных сценариев в дошкольном образовании средствами генеративного искусственного интеллекта	168
Пак Диана Александровна	
Bo'lajak pedagoglarni tayyorlashda STEAM yondashuvining roli	170
Atenov Jandarbek Dayrabay o'g'li	
Innovatsion ta'lim muhitida talabalarning kasbiy muloqot kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik asoslari	173
Bo'ltakov Sanjarbek Xazratqul o'g'li	
Alohida ta'lim ehtiyojlari mavjud bo'lgan bolalar uchun inklyuziv ta'lim tizimining ahamiyati	176
Mehmonova Nodiraxon Yusufxon qizi	

Duduqlanish nutq kamchiligini korreksiyalashning maxsus va integratsiyalashgan texnologiyalarini rivojlantirish.....	180
Boxodirova Gulasaxon Ibrohimovna	
Эссе как инструмент формирования и диагностики компетенций в системе высшего образования .	184
Шейхмамбетов Сервер Рефикович	
Matallar va folklor hikoyalari: maktabgacha ta'lim tashkilotlarida interaktiv dars texnologiyalari.....	188
Azimova Nodira Hikmatovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda jismoniy sifatlarni rivojlantirish va ularni sportga yo'naltirishning pedagogik asoslari.....	191
Norboyev Komiljon Jurakulovich, Rustamova Kamola Xayrulla qizi	
Oliy ta'lim muassasalarida ijtimoiy-gumanitar fanlarning o'qitilishining ahamiyati.....	194
Burkhanova Sabo Tulanovna	
Oliy ta'lim muassasalarida O'zbekistonning eng yangi tarixini o'qitishning metodologik asoslari va muammolari	197
Norbutayeva Guzal Abdig'ofurovna	
Ta'lim tashkilotlarida sifatni boshqarish jarayonlarini tizimli rejalashtirishning nazariy va amaliy asoslari.....	200
Abdurashit Karimovich Avliyakov	
Tarbiya darslari samaradorligini oshirishda abdulla avloniy pedagogik hikmatlaridan foydalanishni metodik tashkil etish.....	204
Daliyeva Eliza Zokir qizi	
Badiiy-tarixiy meros asosida bo'lajak pedagoglarning refleksiv tafakkuri va kasbiy identifikatsiyasini rivojlantirish	207
Qodirova Mavluda Maxodir qizi	
Adabiyot darslarida lirik asarlarni vizual yondashuvlar asosida o'qitish usullari.....	210
Sobitova Mahmudaxon Shuxratbek qizi	
ESG tamoyillarini ta'lim tizimiga joriy etish orqali talabalarda ekologik, ijtimoiy va boshqaruv ko'nikmalarini shakllantirish	216
Tursunova Shahzoda Baxromovna	
Социально-психологические факторы нарушения психологического здоровья в семье	219
Гулру Тургунова	
O'zini tarbiyalash (self-development) g'oyasining Ibn Sino ta'limotidagi o'rni	229
Usmanova E'zoza Zokirjonovna	
Оценка динамики физиологических показателей волейболистов 12–16 лет в предсоревновательный и соревновательный периоды	234
Умматалиева Шерзода Шерали угли	
Individual sport turlarida sportchilarning natijadorlik kompetensiyasini motivatsion omillar asosida shakllantirish.....	239
Baratov Nasriddin Karshibayevich	
O'smirlarda internetdan ortiqcha foydalanishning psixologik oqibatlarini.....	243
Fayziyeva Nodira Sobirovna	
Transakt analiz: shaxslararo muloqotni tahlil qilishning nazariy va amaliy asoslari	247
Nilufar Sayfidinovna Sangirova	
Inklyuziv ta'lim jarayonini boshqarish mexanizmlarini rivojlantirish (umumiy o'rta ta'lim maktablari misolida)	252
Abdug'aniyev Abdurauf Abdumannonovich	
O'zbek milliy kurashining tarixiy rivojlanish bosqichlari va uning yoshlar tarbiyasidagi pedagogik ahamiyati.....	257
Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Almardanov Xasan Asqarovich	
Belbog'li kurashning shakllanishi va rivojlanish tarixi: jismoniy tarbiya tizimidagi o'rni va metodik imkoniyatlari	261
Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Norqizilov Muxammadbek Sherali o'gli	

Dzyudo kurashining tarixiy evolyutsiyasi va uning ta'lim jarayonida kompetensiyaviy yondashuv asosida qo'llanishi	265
<i>Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Norqobilov Jamshid G'ulomovich</i>	
Dzyudo kurashining tarixiy evolyutsiyasi va uning ta'lim jarayonida kompetensiyaviy yondashuv asosida qo'llanishi	270
<i>Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Nurullayev Fazliddin Murodulla o'gli</i>	
Raqamli muhitda shaxs xulq-atvori dinamikasi (bolalik va o'smirlilik misolida)	275
<i>Raimdjanov Mirkarim Tolibjon o'g'li</i>	
O'quvchilarning intellektual qobiliyatlarini oshirishning pedagogik va psixologik asoslari	278
<i>Suvanova Baxtigul Baxridinovna</i>	
Xalqaro tajriba asosida o'quvchilarda tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish mexanizmlari.....	283
<i>Azimov I. T., Mirzayeva N. I.</i>	
Boshlang'ich sinflarda ingliz tili o'qitishda didaktik vositalardan foydalanish	288
<i>Ziyaboyeva Sevara Saydullayevna</i>	
Yuqori malakali o'rta masofaga yuguruvchilarning jismoniy rivojlanish dinamikasi	292
<i>Nazarov Nuriddin Baxranovich</i>	
Maktab direktorining partisipativ boshqaruv faoliyatida qarorlar qabul qilish jarayonida ishtirokchilarning roli	297
<i>Jabborova Yulduzxon Hasan qizi</i>	
Tibbiyotda nizoli vaziyatlar va ularni bartaraf etish usullari.....	301
<i>Olimova Dono Shakirovna, Baxtiyorova Shahnoza Mansurbekovna</i>	
Ichki kasalliklarni tashxislashda klinik fikrlashning o'rni.....	304
<i>Tilavova Muqaddas, Hasanova Munisa, Mamatqulova Fayzo, Hakimova Xonbuvi Hakimovna</i>	
Транснациональные компании и проблема суверенитета национального государства.....	307
<i>Ф. Равшанов, Л. Сохибова</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarda o'quv-biluv faoliyati motivatsiyasini rivojlantirishning pedagogik ahamiyati	311
<i>Muhammadiyeva Manzura Maratovna, Musulmonova Sabrina Akmal qizi</i>	
Texnologik ta'limda xorijiy tajriba	316
<i>Lochinbek Abdirasulov</i>	
Talabalarda ilmiy-tadqiqot ko'nikmalarini rivojlantirishning nazariy-metodologik asoslari.....	319
<i>Saffarova Mohidil Axmadovna, Mustafayeva Feruza Anvar qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ona tili darslaridagi asosiy resurslari: "ona tili" darsligi, mashq daftari, o'qituvchi kitobi ta'lim samaradorligini oshirishning muhim omili sifatida.....	324
<i>Soatova Hilola Shuhrat qizi</i>	
Harbiy vatanparvarlik tarbiyasi – zamonaviy jamiyat taraqqiyotining muhim omili sifatida.....	328
<i>R. D. Mustayev, H. F. Abduvositov</i>	
Русскоязычная литература Узбекистана современного периода: проблематика, поэтика и художественный анализ	332
<i>Чернова Татьяна Алексеевна</i>	
O'smirlar orasida tengdoshlar bosimi va uning psixologik ta'siri	335
<i>Toshpo'latova O'giloy Baxtiyor qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning maktabgacha yoshdagi bolalarda iste'mol madaniyatini shakllantirish jarayonida targeting yondashuvining pedagogik nazariy asoslari	339
<i>D. G. Umnov</i>	
Ona tili darslarini ikkinchi til tamoyillari asosida tashkil etish masalalari.....	344
<i>Maxkamova Guluzroxon Abdumutalibovna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida mustaqil ishlarni pedagogik jihatlardan tashkil etishning nazariy va amaliy aspektlari	347
<i>Mahkamov Mahammadjon Dadajonovich</i>	
Boshlang'ich sinflarda interfaol metodlar asosida dars jarayonini takomillashtirish metodikasi	351
<i>Muhammadjonova Durdonaxon Bahromjon qizi</i>	
Tarix darslarini modellashtirishda pedagogik metodlar tasnifi va ularning samaradorligi	354
<i>Ikrom Qodirov</i>	

MUNDARIJA	CONTENTS	СОДЕРЖАНИЕ
	Hadassah hospital maktabi modelining o'ziga xos xususiyatlari, pedagogik samaradorligi va uni O'zbekiston hospital maktablariga tatbiq etishning ahamiyati 357 <i>Abdullayev Aziz Habibullayevich, Ochilov Orazbek Qosim o'g'li, Alimova Dono Abbosxanovna</i>	
	Davlat boshqaruvi tizimida korrupsiyaviy xavf-xatarlarni baholash va prognozlash metodologiyasi..... 361 <i>Amirxo'jayev Shukurjon Qurbonovich, Sotvoldiyev Akbarjon Umidjon o'g'li</i>	
	Neyropedagogik yondashuv asosida o'quvchilarda pozitiv fikrlashni rivojlantirishning ilmiy-nazariy va amaliy asoslari 364 <i>Babakulova Dilnoza Ramazonovna</i>	
	Boshlang'ich sinflarda nutqiy nuqsonlarning oldini olish va o'quvchilarning talaffuz madaniyatini shakllantirish metodikasi 367 <i>Baxtiyorova Nastarin Baxriddinovna, Daminova Dilbar Melimurodovna</i>	
	Boshlang'ich sinf o'quvchilarining bilim olishga qiziqishini oshirishda gamifikatsiya elementlaridan foydalanishning nazariy-metodik asoslari 370 <i>G'aniyeva Gulxayyo Islom qizi, Raxmatova Shaxlo Mansurovna</i>	
	Ingliz tili darslarida kitobxonlik ko'nikmalarining o'ziga xosligi 373 <i>Jo'raboyeva Turg'unoy Ikromjon qizi</i>	
	Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida lingvokognitiv kompetentlikni rivojlantirishning didaktik tizimi..... 377 <i>Kozimova Sadoqat</i>	
	Umumta'lim maktablarida tabiiy fanlar (science)ni o'qitish orqali ekologik savodxonlikni shakllantirishning pedagogik asoslari 380 <i>Majitov Turg'unali Anvar o'g'li</i>	
	Oilaviy munosabatlarda manipulyativ muloqot indikatsiyasi: psixologik tahlil va eksperimental natijalar 383 <i>Nishanova Zulfizar Yashin qizi</i>	
	Bo'lajak mutaxassislarining kasbiy tayyorgarligini takomillashtirishda raqamli ta'lim texnologiyalarining o'rni 386 <i>Nurulloyev Firuz No'monjonovich</i>	
	Talabalarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishning tarixiy-pedagogik asoslari (ma'rifatparvar mutafakkirlar merosi misolida)..... 390 <i>Sabirov Kaxramon Bektursun o'g'li</i>	
	Maktabgacha ta'lim yoshidagi 5-6 yoshli bolalarda muammoli vaziyatlarni mustaqil yechish qobiliyatini shakllantirish metodikasini takomillashtirish 393 <i>Tillayeva Vasila O'ktam qizi</i>	
	Kritik fikrlash kompetensiyasining pedagogik va didaktik mazmuni 398 <i>Tursunaliyev Shaxzod Sherali o'g'li</i>	
	Kurashchi qizlarning texnik harakatlarini kinematik va kinetik modellashtirish 402 <i>Xomudjonova Feruza Komiljon qizi</i>	
	Oliy ta'limda ishga doir muloqot asoslari fanini o'qitish orqali talabalarning og'zaki fikrlash va nutq faoliyatini rivojlantirish 406 <i>Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna</i>	
	Роль онлайн-платформ и образовательных сервисов в формировании ответственности студентов. 409 <i>Гуламов Жасур Баходирович</i>	
	Изучение изменений полярного переключения негативных и позитивных эмоций среднего воздействия в процессе развития/реабилитации механизмов эмпатии 413 <i>Ягудин Дмитрий Рустамович</i>	
	Produktiv nutq ko'nikmalari orqali nutq aktlarini o'qitish samaradorligi..... 421 <i>Sadikov Erkin Tursunovich</i>	
	Проблемы формирования письменной коммуникативной компетенции у студентов выпускных курсов высших учебных заведений 424 <i>Раджабова Зебинисо Анваровна</i>	
	Pedagogika sohasida yangi ilmiy yo'nalish – pedagogik innovatsiya 427 <i>M.U. Raxmanova</i>	

Muammoli o'qitish asosida kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirish.....	431
<i>Giyasova Shaxnoza Abdurafikovna</i>	
9–10 yoshli o'quvchilar orasidagi nizolarni korreksion yondashuv bilan boshqarish	435
<i>Qulmatov Sindorqul Ibragimovich, Yarbekova Yulduz Bahromjon qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda raqamli mediakompetentlikni rivojlantirish	439
<i>Mo'minova Madina, Mamasodiqova Saida</i>	
Разработка приложения для визуализации и анализа решения задач линейного программирования.....	442
<i>Маматов Ислонбек Ильесович, Буронова Муниса Баходировна</i>	
Mustaqil ta'lim topshiriqlarini integrativ modellashtirish tashkiliy-metodik muammo sifatida	448
<i>Ibroximova O'g'iloy Inomjon qizi</i>	
Boshlang'ich ta'limda axloqiy tarbiyani baholash va "tarbiya kundaligi"ni joriy etish metodikasi.....	451
<i>Norimboyeva Sarvinoz Abror qizi, Norimboyeva Sarvinoz Abror qizi</i>	
Talabalarda vatanparvarlik fazilatlarini rivojlantirishning nazariy-pedagogik va didaktik asoslari.....	456
<i>Xaydaraliyev Xurshid Xamidullayevich</i>	
Zamonaviy yosh oilalarda gender munosabatining o'rganilganlik holati	462
<i>Abduqayumova Gulnoza Karimjon qizi</i>	
Arifmetik progressiyani o'qitishda "progressiya konstruktori" amaliy-tadqiqot metodining samaradorligi....	466
<i>Abdurahmonova Zamira Raxmatullayevna</i>	
Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarining kasbiy kompetentligini shakllantirishning mazmuni.....	471
<i>Ashurova To'lg'anoy Ergashevna</i>	
Onlayn shaxmat platformalarining boshlang'ich sinf o'quvchilari tafakkuriga ta'siri	475
<i>Boboqulov Chori Urolovich</i>	
Ta'lim tizimida boshqaruv samaradorligini oshirish.....	480
<i>Kadirkulov Dilmurod Alimahamedovich</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda muloqot madaniyatini shakllantirish mezonlari.....	485
<i>Mirsagatova Nargiza Sayfullayevna</i>	
Communicative Language Teaching in Modern Classrooms: Strengths, Limitations, and Pedagogical Implications	490
<i>Mirzaliyeva Sarvinoz</i>	
Pedagogika oliy ta'lim muassasasi talabalarining fizikadan metodik faoliyatga tayyorgarligini rivojlantirish	493
<i>Murtazayev Zohid Murtazayevich</i>	
Zo'ravonlikning inson ruhiyatiga salbiy ta'siri va oqibatlari	497
<i>Mutabarxon Maxsudova</i>	
STEM ta'limi sharoitida o'quvchilarning texnik tafakkurini rivojlantirishning transdisiplinar metodik modeli	501
<i>Normuxamedov Zarif</i>	
Jadidchilar asarlarida boshlang'ich ta'limga oid pedagogik qarashlarning nazariy asoslari	507
<i>Sariboyeva Aziza G'apur qizi</i>	
Pedagogika tarixida dars samaradorligini oshirish bo'yicha qarashlar va amaliyotdagi innovatsion loyihalar tahlili.....	510
<i>To'raqulova Feruza Jobir qizi</i>	
Yosh qizlarda shaxsiy mustaqillik va oilaviy mas'uliyat muvozanati	514
<i>To'xtamatova Nargiza, Boltaboyeva Marg'uba</i>	
Individual dars mashg'ulotlari orqali boksning faolligini aniqlash xususiyatlari	517
<i>Usmonov Mansur Qurbonmurotovich</i>	
Преимущества и недостатки использования виртуальных лабораторных работ по физике	522
<i>Тилова Турдихол Баратовна</i>	
Neyrolingvistik dasturlashning (NLD) nazariy va amaliy jihatlari	529
<i>Xolikova Dilobarxon Maxsitovna</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Tabiiy fanlar darslarini o'qitishda muammoli texnologiyalardan foydalanish usullari	533
<i>Ochilova O'g'iloy Mardon qizi</i>	
Communicative-Pragmatic Analysis of Binary-Based Parems in English, Uzbek, and Russian Languages.....	537
<i>Jumanova Sabrina Vaydullo kizi</i>	
Kurash mashg'ulotlarida raqamli texnologiyalar qo'llanilishi.....	542
<i>Melikuziyev Azizjon Adaxamjon o'g'li</i>	
O'spirinlarda kasbiy tanlov noaniqligi sharoitida mustaqil qarorlarni rivojlantirishning psixologik xususiyatlari	546
<i>Karimova Gulxumor Shodi qizi</i>	
ChatGPT kabi til modellarining ta'lim va fan sohasiga ta'siri	550
<i>Djabbarova Xabiba Kuvandikovna</i>	
Biologiya ta'limida qo'llaniladigan masala va mashqlarning turlari, mazmuni va kreativlikni rivojlantirishdagi o'rni	554
<i>Yusupova Lobar Nizomjon qizi, Raxmatov Uchkun Ergashevich</i>	
Сравнительный анализ русской и узбекской концептосфер в контексте преподавания РКИ.....	560
<i>Рустамова Феруза Махмуджановна</i>	
Professional ta'lim muassasalari o'quvchilarining kasbiy madaniyatini kompetensiyaviy yondashuv asosida rivojlantirish texnologiyalari	565
<i>Imomov Musurmon Pirnazarovich</i>	
Boshlang'ich ta'limda aksiologik qadriyatlar va raqamli kompetensiyalarni uyg'un rivojlantirish metodikasi.....	572
<i>Shabbazova Dilfuza Ruzikulovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy ijodkorligini rivojlantirishda klaster integratsiyasi va refleksiv yondashuvning o'rni	576
<i>Shabbazova Nodira Xamzayevna</i>	
Umumta'lim maktablarida immersiv texnologiyalar imkoniyatlaridan foydalanish	579
<i>Axmedova Dilnoza Baxtiyor qizi</i>	
Tasviriy san'at ta'limida kompozitsiya o'qitishning takomillashtirilgan metodik tizimi.....	581
<i>Karshiboyeva Dilafuz Boxodirovna</i>	
Bo'lajak ona tili o'qituvchilarining og'zaki va yozma nutqini rivojlantirishda refleksiv topshiriqlarning o'rni .	584
<i>Altibayeva Malika Kuvandikovna</i>	
STEAM yondashuvi asosida rivojlantiruvchi markazlarning samaradorligini oshirish yo'nalishlari.....	587
<i>O'rinova Feruza O'ljayevna, To'xtaboyeva Maftunaxon G'aniyevna</i>	
Aholi o'rtasida ommaviy sportni rivojlantirishning ilmiy-uslubiy asoslari	591
<i>Davulov Ozodbek Qalandarovich</i>	
Tasavvufda ma'naviy tarbiya tushunchasi va uning nazariy-metodologik asoslari.....	595
<i>Satimova Sevinch Sardorbekovna</i>	
Teaching Literary and Non-Literary Forms of Speech to Young Learners.....	600
<i>Nargiza Tulyaganova</i>	
Pedagog kadrlarni innovatsion faoliyatga tayyorlashni boshqarish tizimini takomillashtirishning metod va mexanizmlari	604
<i>Aziboyev Shuhrat Olimovich</i>	
Cerebral falajli bolalarda sensor, diqqat va motor funksiyalar integratsiyasining faktorli tahlili	608
<i>Karimberdiyev Azamat Axmadjon o'g'li</i>	
O'smirlik davrida emotsional intellektni namoyon bo'lishining psixologik xususiyatlari	614
<i>Djumabaeva Manzura Bagibekovna, Zoirova Laylo Alisher qizi, Umirboyeva Zaxro Dilmurod qizi</i>	
Zamonaviy ta'lim modellari mohiyati va ularning pedagogik tizimdagi o'rni (4K, 5E, 5I modellari misolida).....	617
<i>Raxmatov Uchkun Ergashevich, Qodirova Marjona Azamat qizi</i>	
Ayollarni iqtisodiy faollikka tayyorlashda o'quv dasturlarini loyihalash tamoyillari	624
<i>Diyarova Shaxloxon Rovshan qizi</i>	

Interfaol ta'lim metodlari asosida o'qituvchilarning kreativlik qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasi: tajriba-sinov natijalari tahlili	628
<i>Abdiyeva Shodiyona Yodgor qizi</i>	
Raqamli muhitda maktabgacha ta'lim tarbiyalanuvchilarining qo'shimcha ta'limini tashkil etish: tadqiqotlar sharhi	633
<i>Amanova Dilorom Faxritdin qizi</i>	
Kognitiv tilshunoslikda skript atamasi va uning voqelanish mexanizmlari	637
<i>Fayzullayev Shohrux</i>	
The Concept of Blended Learning and its Role in the Modern Educational Paradigm	641
<i>Fozilova Maxina Adashevna</i>	
Finlyandiya boshlang'ich sinf o'quvchilarida matematika fanini o'qitish metodikasi	645
<i>G'aybulloyeva Yulduz Mexriddinovna</i>	
Xalq hunarmandchiligi bo'yicha o'quvchilarning kreativ qobiliyatini rivojlantirish	651
<i>Isoqov Shohruh Turabek o'g'li</i>	
Communicative-Pragmatic Analysis of Binary-Based Paremias in English, Uzbek, and Russian Languages	654
<i>Jumanova Sabrina Vaydullo kizi</i>	
Internet-risk profilaktikasining bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlashdagi o'rni	659
<i>Mamatxanova Nargiza Toxirovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limni samarali tashkil etishning psixologik-pedagogik shart-sharoitlari	663
<i>N. Sh. Abdullayeva, F. R.Valiyeva, S. S. Raximova</i>	
Musiqiy-ritmik harakatlarning asosiy komponentlari va ularni rivojlantirishda SI imkoniyatlari	667
<i>O. A. Shodiyeva</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida kredit-modul tizimi asosida ta'limni tashkil etishning pedagogik xususiyatlari ..	672
<i>Y. R. Azzamov</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida integratsion yondashuv asosida bolalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashning pedagogik asoslari	676
<i>Yakubova Zilola Zikirovna</i>	
Aksiologik yondashuv asosida talabalarda mas'uliyatni rivojlantirish pedagogik muammo sifatida	679
<i>Teshayeva Dilnoza Chori qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarni tasviriy faoliyat turlari asosida estetik tarbiyalash masalalari.	684
<i>Yuldasheva Dilshoda To'lqinovna</i>	
Профессиональная рефлексия как фактор развития научного интеллекта будущего педагога в системе педагогического образования	688
<i>Анварова Хуснора, Isoxоnova Aziza</i>	
Толерантность в мультикультурном обществе	692
<i>Бекбосынова З. К.</i>	
Методика работы над ошибками как средство повышения грамотности	696
<i>Исмаилова Мадинабону</i>	
Методы и подходы к развитию профессиональной лексической компетенции студентов военных направлений	701
<i>Хамидова Нигора Тулкуновна</i>	
Raqamli ta'lim muhiti va uning maktabgacha yoshdagi bolalar rivojiga ta'siri	704
<i>Xayriddinova Parvinabonu Baxtiyor qizi</i>	
Pedagogika oliy ta'lim muassasalarida "botanika" fanini o'qitish samaradorligini oshirishda elektron ta'lim resurslardan foydalanish metodikasini takomillashtirish	707
<i>Nasirova Shahlo Qutbiddinovna</i>	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarning intellektual va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda media ta'lim texnologiyalaridan foydalanishning o'ziga xosligi	710
<i>Mahmudjanova Ro'za Mahmudjan qizi</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	<p>O'zbekistonda jismoniy tarbiya va ommaviy sport samaradorligining tahliliy jihatlari..... 714 Aslanova Malohat Akramovna</p> <p>Differensial yondashuv asosida o'quvchilarning moliyaviy savodxonligini rivojlantirish muhim omil sifatida..... 718 Mirzayev Akramjon O'ktamjonovich, Xokimjonova Feruza Hosiljon qizi</p> <p>Jismoniy tarbiya-sog'lomlashtirish faoliyati jarayonida oliy ta'lim muassasalari talabalarining sog'lom turmush tarzini shakllantirish 721 Ne'matova Diyora Dilshod qizi</p> <p>Sport gimnastikasining yoshlar jismoniy rivojlanishidagi o'rni va ahamiyati 725 Pirimova Nargiza Adilovna</p> <p>Maktabgacha yoshdagi (3–6 yosh) bolalarda erta ingliz tili o'rganishning psixologik va pedagogik samaradorligi..... 728 Xayrullayeva Muharramxon Davronbek qizi</p> <p>Maktabgacha ta'lim sifati va samaradorligini oshirishning strategik yo'nalishlari 733 O'tahanova Manzura G'ofurovna</p> <p>Development of Intercultural Communication Competence of Future Teachers in Speaking Classes as an Important Lingvodidactic Problem: Evidence From Uzbekistan's Higher Education Context..... 736 Muhammadiyeva Halima Saidahmadovna</p> <p>Bo'lajak ona tili o'qituvchilarining og'zaki va yozma nutqini rivojlantirishda reflektiv topshiriqlarning o'rni . 749 Altibayeva Malika Kuvandikovna</p> <p>Jamiyatda huquqiy madaniyatni shakllantirish va rivojlantirishda davlat hokimiyati organlari faoliyatini takomillashtirish muammolari va istiqbollari 752 Ismailov Sarvarbek Anvarbekovich, Maxkamova Munavvarxon Alisher qizi</p> <p>Psixolog talabalarda kasbiy refleksiyaning rivojlantirishning tarbiyaviy-psixologik determinantlari: muammolar va yechimlar 757 Shukurova Nargiza Ikramovna</p> <p>Boshlang'ich sinf o'quvchilarida valeologik madaniyatni rivojlantirishda jismoniy tarbiyaning pedagogik salohiyati 762 Xudoyberdiyev Sh. M.</p> <p>Maktabgacha yoshdagi bolalar intellektual qobiliyatlarini rivojlantirishda ta'lim metodlari va vositalari..... 766 Esanbekova Fotima G'ayratjonovna</p> <p>Чеховские традиции в прозе XX века (Бунин, Платонов, Шукшин) 770 Багирова Паринисо Бобировна</p> <p>Oliy ta'limda mustaqil ishlarni tashkillashtirishda nostandart testlardan foydalanishning samarali metodlari va metodik tavsiyalar..... 775 Nurnazarova Gavharoy Baxtiyor qizi</p> <p>Umumta'lim va ixtisoslashtirilgan maktab o'quvchilarida oila obrazining kognitiv va emotsional komponentlari qiyosiy tahlili 780 Toshtemirova Nigora Ibrohimovna</p> <p>Boshlang'ich sinf "Tarbiya" darsligida Abdulla Avloniyning "Turkiy guliston yoxud axloq" asari g'oyalari integratsiyalashning pedagogik imkoniyatlari 784 Tovoshova Ozoda Akmal qizi</p> <p>Noto'liq oila farzandlarida emotsional-irodaviy sohani rivojlantirish orqali ijtimoiy deadaptatsiyani bartaraf etish..... 789 Kaxarova Ozoda Abdimominovna</p> <p>Kelajak pedagog shaxsini rivojlantirishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining psixologik ta'siri... 793 M. B. Pulatova</p> <p>Maktabgacha ta'lim tashkilotida inson resurslarini boshqarish tushunchasining ilmiy-nazariy tahlili 796 Maraimova Muxtabar Pulatovna</p> <p>Kredit-modul modeli asosida kreativ ta'lim muhitini yaratish omillari va imkoniyatlari..... 801 Xalkuziyeva Dilnoza Baxodirovna</p>
-------------------------------------	---

Maktabgacha ta'lim pedagoglarining kasbiy faoliyati samaradorligini oshirishga qaratilgan pedagogik texnologiya modeli	805
<i>G'aniyeva Vazira Yusufvna</i>	
Xorijiy va mahalliy tajribada prognostik madaniyatni shakllantirish yondashuvlari	809
<i>Ziyoda Urinbayeva</i>	
The Role of Tolerance in the Professional Activities of Internal Affairs Bodies	813
<i>Toshpo'latov Anvar Shokir o'g'li</i>	
O'quvchilarni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalashda sharq mutaffakirlari merosidan foydalanish	818
<i>Eshquvvatov To'lqinjon Eshquvvatovich, Buronova Durdona Erkin qizi</i>	
Maktabgacha ta'limda interfaol metodlar orqali integrativ faoliyatlarni tashkil etish	822
<i>Kubayeva Mavluda Baxtiyor qizi</i>	
Boshlang'ich ta'lim jarayonida mantiqiy tafakkurni rivojlantirishning pedagogik-psixologik asoslari	826
<i>Mirzaqobilova Sarvinoz Aliqul qizi</i>	
Zamonaviy jamiyatda ekologik mediamadaniyatni shakllantirish masalalari	832
<i>Marziyayev Janabay Kalibayevich</i>	
Alisher Navoiyning "Mahlub ul-qulub" asari asosida o'quvchilarning axloqiy fazilatlarini shakllantirish	836
<i>Karamatova Dilfuza Sadinovna, Mahmudova Niginabonu Mizrof qizi, Ravshanova Mohinur O'tkir qizi</i>	
Pedagogik amaliyot jarayonida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy karyera loyihalash ko'nikmalarini shakllantirish	840
<i>Djalolova Sevara Xolmurodovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotida inklyuziv ta'limni tashkil etishda innovatsion pedagogik texnologiyalar	845
<i>G'ulomova Dildora Shoirvna</i>	
Rus tilini o'qitishda grammatik kompetensiyani kommunikativ metod yordamida shakllantirish: qoidalardan jonli muloqotga o'tish metodikasi	850
<i>Arabova Muhiba Bazarovna</i>	
Bo'lajak musiqa o'qituvchisining kasbiy kompetentligini axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asosida takomillashtirishning pedagogik muammo va ehtiyojlari	854
<i>Axrorova Munajat Mashraf qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy tafakkur ko'nikmalarini shakllantirishning pedagogik xususiyatlari	858
<i>Azizjonova Asilabonu Alisher qizi</i>	
Ta'limda innovatsion yondashuvlarning pedagogik-psixologik asoslari (pedagogik otm misolida).....	862
<i>Begmatova Dildora Saydaliyevna</i>	
Developing the Creativity of Primary School Students Through Art-Pedagogical Methods	866
<i>Dauletmuratova Bayramgul Makhsetbay kizi</i>	
Tabiiy fanlar darslarida kreativ ta'lim muhitini shakllantirishning innovatsion texnologiyalari va ularni takomillashtirish yo'llari	871
<i>Farmanova Parvina Jamshid qizi</i>	
Raqamli texnologiyalar yordamida arifmetik ko'nikmalarni mustahkamlash: zamonaviy ta'limdagi innovatsion yondashuvlar.....	875
<i>Izimbetova Amina</i>	
Matematika va o'yinlar nazariyasi: strategik qarorlarni modellashtirishda rivojlanish bosqichlari va amaliy ahamiyati.....	878
<i>Jumanazarova Shahzada</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish faoliyatini rivojlantirishning ilmiy nazariy asoslari	881
<i>Laylo Berdiqulova Erkin qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilari nutqini integrativ yondashuv asosida o'stirish usullari.....	885
<i>Mamatraimova Dilshoda Chorshanbiyevna, Normengliyeva Sevinch Ulug'bek qizi</i>	
STEAM texnologiyasi vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativlikni rivojlantirish tamoyillari	889
<i>Nazirova Guzal Malikovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda maishiy ko'nikmalarni takomillashtirishning ilmiy nazariy asoslari.....	893
<i>Saydaliyeva Gavhar Burxon qizi</i>	

Fizika fanini o'qitishda formativ baholash asosida o'quvchilarning tanqidiy fikrlash kompetensiyalarini rivojlantirish	896
<i>Sobirov Avazbek Anvarovich</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda ayrim emotsional holatlar (injiqlik va emotsional reaktivlik)ni boshqarish.....	903
<i>Sultonova Nurxon Anvarovna</i>	
Teatr pedagogikasi asosida bo'lajak o'qituvchilarning ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirish modeli va metodlari	907
<i>Tolipova Shohista Qudrat qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida emotsional intellektni rivojlantirishda didaktik o'yinlarning roli	911
<i>Turg'unova Gulzoda Botir qizi</i>	
Farzand tarbiyasida onaning psixologik va axloqiy ta'sirining amaliy jihatlari	916
<i>Tuxtaboyeva Durdonaxon Tulkunovna</i>	
Ontogenezning turli bosqichlarida shaxsning axloqiy rivojlanish xususiyatlari	919
<i>Umaraliyev Muzaffarjon Muhammadjon o'g'li</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'zlashtirishini metakognitiv monitoring qilish va baholashning nazariy-metodik asoslari	923
<i>Xalikova Zaxro Mirshadmanovna</i>	
Sun'iy intellekt texnologiyalarining psixologiyada qo'llanilishi	927
<i>Yoqubova Gulhayo Erkin qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim muassasalarida sun'iy intellektdan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari	931
<i>Bilolov Inomjon O'ktamovich</i>	
Karatening kelib chiqish tarixi	934
<i>Isayev Saidaliddinxon Islom o'g'li</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativ faollikni shakllantirishga doir usul va vositalar	937
<i>Nishonova Kamola Shokirjon qizi, Mamadjonova Hayotxon Abduolim qizi</i>	
Родительские установки и развитие личности	941
<i>Кодирова Нилуфар Абдусаттор кизи</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida matnni tushunish ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi	945
<i>Yusupova Umida</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda liderlik va tashabbuskorlik sifatlarini rivojlantirish mexanizmlari	950
<i>Kadirova Omaxon Sobirjonovna</i>	
Maktab ta'limi tizimida raqamli boshqaruv modelini joriy etish orqali ta'lim sifatini oshirish	954
<i>Raxmatova Xurshida G'ofurovna, Tangirov Xurram Ergashevich</i>	
Особенности влияния психолога дошкольной образовательной организации на психическое развитие ребенка в игровой среде	961
<i>Камолдинова Диёра Жалолиддин қизи</i>	
Boshlang'ich maktabda sog'lom ijtimoiy-pedagogik muhitni shakllantirish yo'llari.....	968
<i>Fayzidinova Maxsuda Akmalovna</i>	
Maktabgacha ta'limda ma'naviy-axloqiy kompetentlikni shakllantirish: milliy va xalqaro pedagogik yondashuvlar	971
<i>N. R. Dushayeva</i>	
O'qish savodxonligini rivojlantirishda o'quvchilarning individual profili asosida moslashtirilgan didaktik yondashuvlarni ishlab chiqish.....	975
<i>Oripova Dilnozaxon Abduvosi qizi</i>	
Raqamli transformatsiya sharoitida oliy ta'lim tizimini rivojlantirish strategiyalari	980
<i>Rabbimova Munisxon Mustafoyevna</i>	
O'qitishda san'at vositalaridan foydalanish genezisi va zamonaviy tajribalari.....	983
<i>Suvanova Kamola Raimqul qizi</i>	
Sun'iy intellekt muhitida ta'lim olish jarayonida talabalarning psixofiziologik holati va kognitiv yuklamasini baholash	989
<i>Turayeva Irodaxon Lochinbek qizi</i>	

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarning konfliktologik kompetentlikni rivojlantirish – dolzarb pedagogik muammo sifatida.....	993
<i>Xadicha Muxammadiyeva Karomatovna, R. Rayimova</i>	
The Influence of Digitalization on Written Communication.....	998
<i>Yusupova Sitara Ashuraliyevna</i>	
Boshlang'ich ta'lim o'qish savodxonligi va ona tili darslariga zamonaviy yondashuvlar.....	1002
<i>G'oyibnazarova Nargiza Raximjonovna</i>	
O'quvchilarning ijodiy ish faoliyati malakalarni shakllantirishga mos masalalarni tanlash metodlari.....	1005
<i>Artiqov Maqsud Bahodirovich, Sherimmatova Mahfuza Rasul qizi, Sarsenbayeva Zilola Kamiljon qizi</i>	
Mashq va topshiriqlar tizimi – fonetik ta'lim samaradorligini oshirish tizimi.....	1011
<i>Ganiyeva Dildora Sagdullayevna</i>	
Psixologik treninglarning uslubiy muammolari: nazariy va amaliy tahlil.....	1015
<i>Gulchehra Utamurodova Narbayevna</i>	
O'quvchilarning kreativ fikrlashlarini rivojlantirishda mental xaritalardan foydalanish imkoniyatlari.....	1018
<i>Islamova Karima Turdiyevna</i>	
Pedagogning kasbiy rivojlanishi va o'zaro xamkorlik.....	1023
<i>Karimova Gulchehra</i>	
Ta'lim boshqaruvida "yumshoq kuch" (soft skills): rahbar ayollarning psixologik va pedagogik mahorati...	1026
<i>Nomozova Roziya Omonovna</i>	
Ta'lim jarayonida psixologik muhitning ahamiyati.....	1029
<i>Qarshiboyeva Dilfuza Burliyevna</i>	
Boshlang'ich ta'limda raqamli texnologiyalar va sun'iy intellektdan foydalanishning samaradorligi.....	1033
<i>Qo'chqorov Mirzavali</i>	
Tarbiyachi va bola o'rtasidagi muloqotning psixologik ahamiyati.....	1036
<i>Qodirova Malikaxon Kaxramonovna</i>	
Umumta'lim tizimida o'qituvchilarning sifat faoliyatini baholovchi tizim yaratish.....	1040
<i>Sharipova Umeda Tolibjonovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi nutq nuqsonli bolalarda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishda zamonaviy logopedik va multimodal ta'lim texnologiyalarining samaradorligi.....	1045
<i>Hasanova Gulnoz Qosimovna, Jo'rayeva Gulibonu G'ayrat qizi</i>	
Musiqqa o'qituvchilarida ijrochilik mahoratini rivojlantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari.....	1050
<i>Azimjonova Gulxayoxon Shuxratjon qizi</i>	
Pedagogika oliy ta'lim muassasalarida bo'lajak o'qituvchilarni ijtimoiy-pedagogik faoliyatga tayyorlash pedagogik muammo sifatida.....	1053
<i>Shanazarov Otabek</i>	
Tarbiya fanida milliy-ma'naviy meros va hadislar asosida shaxsning ma'naviy-axloqiy kamolotini shakllantirishning ilmiy-pedagogik paradigmalari.....	1058
<i>Axmedov Boburjon Vasikovich</i>	
Pedagoglar malakasini oshirish samaradorligini baholash mezonlari.....	1063
<i>Muminova Nargiza Sabitdjanovna</i>	
Современная детская литература: тенденции, проблемы и воспитательный потенциал.....	1067
<i>Дустова Дилдора Собиржановна</i>	
Complex Variants of Congenital Cleft Palate: Surgical Attacks.....	1070
<i>Anvarova Muhtasar Anvarovna</i>	
Метод равных расстояний при делении угла с недоступной вершиной.....	1074
<i>Эсонов Мунавваржон Муқимжонович</i>	
Nutqida nuqsoni bo'lgan bolalarda shaxslararo munosabatlarni art-terapiya vositalari orqali korreksiyalash.....	1077
<i>Nig'matova Nodirabegim Lutfillo qizi</i>	

NUTQIDA NUQSONI BO'LGAN BOLALARDA SHAXSLARARO MUNOSABATLARNI ART- TERAPIYA VOSITALARI ORQALI KORREKSIYALASH

Nig'matova Nodirabegim Lutfillo qizi
Toshkent Kimyo Xalqaro Universiteti
Logopediya yo'nalishi MSPD-1U talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada nutqida nuqsoni bo'lgan bolalarda shaxslararo munosabatlarni rivojlantirishda art-terapiya metodlarining ahamiyati yoritilgan. Art-terapiyaning korreksion-pedagogik jarayondagi o'rni, uning bolaning emotsional holatini barqarorlashtirish, muloqotga kirishish qo'rquvini kamaytirish va kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirishdagi imkoniyatlari tahlil qilingan. Shuningdek, ranglar, shakllar va tasviriy obrazlar orqali bolaning ichki kechinmalarini aniqlash hamda art-terapiya vositalaridan diagnostik va korreksion maqsadlarda foydalanish yo'llari ochib berilgan. Tadqiqot natijalari art-terapiya usullarini logopedik amaliyotga tizimli joriy etishning samaradorligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: art-terapiya, nutq nuqsoni, shaxslararo munosabatlar, logopediya, korreksion pedagogika, emotsional holat, muloqot qo'rquvi, ranglar va shakllar, kommunikativ ko'nikmalar.

Abstract: This article examines the importance of art therapy methods in developing interpersonal relationships in children with speech disorders. The role of art therapy in the correctional and pedagogical process, its potential to stabilize emotional states, reduce communication anxiety, and develop communicative skills is analyzed. Special attention is given to the use of colors, shapes, and visual images as diagnostic and corrective tools for identifying children's inner experiences. The results demonstrate the effectiveness of systematically integrating art therapy into speech therapy practice.

Key words: art therapy, speech disorders, interpersonal relationships, speech therapy, correctional pedagogy, emotional state, communication anxiety, colors and shapes, communicative skills.

Аннотация: В данной статье рассматривается значение методов арт-терапии в развитии межличностных отношений у детей с нарушениями речи. Проанализирована роль арт-терапии в коррекционно-педагогическом процессе, ее возможности в стабилизации эмоционального состояния ребенка, снижении страха общения и формировании коммуникативных навыков. Особое внимание уделено использованию цветов, форм и изобразительных образов как диагностического и коррекционного средства для выявления внутренних переживаний ребенка. Результаты исследования подтверждают эффективность систематического применения арт-терапии в логопедической практике.

Ключевые слова: арт-терапия, нарушения речи, межличностные отношения, логопедия, коррекционная педагогика, эмоциональное состояние, страх общения, цвета и формы, коммуникативные навыки.

KIRISH

So'nggi yillarda psixologiya va logopediya sohalarida art-terapiya metodlarining ahamiyati sezilarli darajada ortib bormoqda. Zamonaviy korreksion pedagogika nutq nuqsonlariga ega bolalarni rehabilitatsiya qilishda faqat an'anaviy logopedik mashg'ulotlar bilan cheklanib qolmasdan, balki ularning shaxsiy, hissiy va ijodiy rivojlanishini ta'minlovchi innovatsion yondashuvlardan foydalanishni talab etadi. Shunday samarali metodlardan biri art-terapiya bo'lib, u bolalarda nutq faoliyatini faollashtirish, emotsional holatni barqarorlashtirish, o'z fikrini erkin ifoda etish hamda muloqot ko'nikmalarini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Art-terapiya san'at vositalari orqali davolash va shaxsning o'z-o'zini anglashiga yo'naltirilgan psixoterapevtik yo'nalish bo'lib, bolalarning nutqiy, hissiy va ijodiy salohiyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Bolaning nutqini rivojlantirish bir vaqtning o'zida murakkab jarayon bo'lib, uning muvaffaqiyati ko'p hollarda, hatto dastlab unchalik sezilmaydigan omillarga ham bog'liq. Eng yaxshi natijalarga erishish uchun logoped-defektologlar har xil yoshdagi bolalar bilan ishlashda maxsus metodlardan foydalanadilar. Shunday usullardan biri art-terapiyadir. Keling, mutaxassislarni bu uslub nimasi bilan jalb etishi va uning bolalar nutqini rivojlantirishdagi foydasini ko'rib chiqamiz.

Art-terapiya bolalar rivojlanishiga qaratilgan kompleks yondashuv bo'lib, mashg'ulotlar psixologik, pedagogik va tibbiy omillarni o'z ichiga oladi, ammo uning asosida san'at turadi. Mazkur metodika nafaqat maktabgacha yoshdagi bolalarda, balki kattalarda ham muvaffaqiyatli qo'llaniladi. Terapevtik vosita sifatida quyidagilar ishlatiladi:

- tasviriy san'at;
- loydan yasash;
- kollaj va applikatsiyalar yaratish;
- ertak terapiyasi;
- musiqa terapiyasi.

Bolalar uchun san'at bu o'zini ifoda etish, his-tuyg'ularini va istaklarini namoyon qilish vositasidir. Ammo bu jarayonda bola yolg'iz bo'lmaydi: pedagog faol ishtirok etadi, bolaning faoliyatini tahlil qiladi, uning ehtiyojlari va xususiyatlarini aniqlaydi. Mashg'ulotlar mavjud qiyinchiliklarni bartaraf etish, xulq-atvorni to'g'rilashga ham yordam beradi. Art-terapiya har qanday yoshdagilar uchun qo'llansa-da, ayniqsa bolalarda yaxshi natija ko'rsatadi. Chunki yosh xususiyatlari tufayli ular ko'pincha his-tuyg'ulari yoki istaklarini so'z bilan ifodalay olmaydi. Art-terapiya ana shu to'siqni olib tashlaydi: bolalar o'zlarini san'at orqali, o'zlariga yoqadigan faoliyat yordamida erkin ifoda etadilar. Shu bois ular mashg'ulotlarda o'zlarini qulay his qilib, oson muloqotga kirishadilar.

Bolalar art-terapiyasining samaradorligini belgilovchi xususiyatlar quyidagilardan iborat:

- **yuqori ijodiy qobiliyatlar.** Kichik yoshda fantaziya va obrazli tafakkur yaxshi rivojlangan bo'ladi, kattalardagi cheklovchi qarashlar esa hali shakllanmagan bo'ladi;
- **o'yin shaklidagi mashg'ulotlar.** Bu shakl bolani qiziqtiradi, pedagog bilan ishonchli munosabat o'rnatadi;
- **stressning yo'qligi.** Qiziqarli jarayon tashvish darajasini pasaytiradi, bu esa nutq va kommunikativ ko'nikmalar rivojiga yordam beradi;
- **psixologik yordam.** Bolalar hissiyotlarini tushunishni, ularni boshqarishni o'rganadilar;
- **kompleks ta'sir.** Bu omillar bolalarning emotsional holatini barqarorlashtiradi, psixologik salomatligini mustahkamlaydi va nutq rivoji uchun zamin yaratadi.

Art-terapiya rejalashtirilgan mashg'ulotlar asosida olib boriladi. Unda ijodiy topshiriqlar psixologik texnikalar bilan uyg'unlashadi. Natijada bola atrof-muhitni tushunadi, o'zini anglaydi, yangi so'zlar bilan tanishadi, murakkabroq grammatik konstruksiyalarni o'zlashtiradi.

Nutq rivojida art-terapiyaning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

1. **O'ziga ishonch hosil qilish.** Ichki qo'rquvlar, tushunilmaslikdan xavotirlanish nutq faolligini cheklashi mumkin. Ijod jarayoni bu to'siqlarni yengishga yordam beradi.
2. **Kognitiv funksiyalarni rivojlantirish.** E'tibor, xotira, tafakkur mustahkamlanadi, bu esa nutqning rivojlanishini tezlashtiradi.
3. **So'z boyligini kengaytirish.** Pedagog har bir harakatni sharhlaydi, bola esa o'z ishini tasvirlab beradi – passiv va faol lug'at boyiydi.
4. **Kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish.** Guruhli mashg'ulotlarda bolalar bir-biri bilan muloqot qiladilar, kelishadilar, fikr almashadilar.
5. **Mayda motorikani rivojlantirish.** Qo'l barmoqlarining rivoji nutq apparatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Chizish, kesish, yopishtirish, loydan yasash – bularning barchasi artikulyatsiyani faollashtiradi.

Muammoning dolzarbligi

5–6 yoshli bolalarda art-terapiya, ayniqsa tasviriy faoliyat, emotsional buzilishlarning oldini olish, rivojlantirish va korreksiyada eng samarali metodlardan biri ekanligi bilan bog'liq.

Katta maktabgacha yoshdagi bolalarning asosiy ehtiyojlari quyidagilardan iborat:

- muloqot;
- ijodiy faollik;
- syujetli-rolli o'yin;
- tasavvur faoliyati.

Chizish, hikoya to'qish, tasavvur qilish – bularning barchasi o'yin shaklidir. Bolaning ijodi proektiv xarakterga ega: u his-tuyg'ularini bevosita aytmay, chizishda yoki o'yinda ularni ifodalaydi. Bu jarayon:

- tashvish va agressiyani kamaytiradi;
- o'ziga ishonchni oshiradi;
- ijobiy emotsiyalar beradi;
- muloqot ko'nikmalarini shakllantiradi.

V.A. Averinning ta'kidlashicha, bu yoshda affektiv tasavvur bolaning o'z boshidan o'tkazgan travmatik tajribalarni qayta-qayta o'yin va chizish orqali "yuvib tashlash"ga yordam beradi. Shunday qilib, art-terapiya bolaga cheksiz o'zini ifoda etish, ijodiy rivojlanish, nutq va tafakkur faolligini oshirish imkonini beradi. Art-terapiya nutq rivojidadagi kechikishlar yoki korreksiyaga ehtiyoj bo'lgan hollarda ham samarali qo'llaniladi. U pedagogga bolaga to'g'ri yondashuv topishga, qo'rquvlarni yengishga, fikrlarini erkin ifodalashga va o'z-o'ziga bahosini oshirishga yordam beradi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Logopedik jarayonda art-terapiya usullarining qo'llanilishi nutq buzilishlarining psixologik sabablarini yumshatish, bolaning ichki kechinmalarini ifoda etish hamda kommunikativ faoliyatini rivojlantirish imkonini beradi. Ranglar bilan ishlash, qum terapiyasi, musiqa, haykaltaroshlik, qo'l mehnati, rasm chizish va drammatizatsiya elementlaridan foydalanish bolalarda ijobiy emotsional muhitni yaratadi, logopedik mashg'ulotlarning qiziqarliligini va samaradorligini oshiradi.

Art-terapiya usullaridan hozirgi kunda nutqida nuqsoni bo'lgan bolalarning shaxslararo munosabatlarini rivojlantirishda keng foydalanilmoqda. Ushbu metodlar bolaning emotsional holatini barqarorlashtirish, ichki kechinmalarini erkin ifoda etish hamda muloqot jarayonidagi psixologik to'siqlarni bartaraf etishda muhim ahamiyat kasb etadi. Nutqida nuqsoni bo'lgan bolalar ko'pincha tengdoshlari bilan muloqotda qiyinchiliklarga duch keladilar, bu esa ularning ijtimoiy faoligi va shaxs sifatida shakllanishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Art-terapiya esa so'z orqali ifodalash qiyin bo'lgan his-tuyg'ularni san'at vositalari orqali namoyon etish imkonini beradi. Zamonaviy korreksion pedagogika va logopediya amaliyotida rasm terapiyasi, qum terapiyasi, musiqiy terapiya, drammatizatsiya, haykaltaroshlik hamda jamoaviy ijodiy faoliyatlar shaxslararo munosabatlarni rivojlantirishga yo'naltirilgan samarali vositalar sifatida qo'llanilmoqda. Mazkur mashg'ulotlar jarayonida bolalar birgalikda faoliyat olib borish, o'z fikrini bilvosita ifodalash, boshqalarni tinglash va tushunish ko'nikmalarini egallaydilar. Natijada ularda hamkorlik, empatiya, o'zaro hurmat va ijtimoiy moslashuv kabi muhim shaxsiy sifatlar shakllanadi.

Art-terapiya asosida tashkil etilgan guruhiy mashg'ulotlar bolalarning muloqotga bo'lgan ehtiyojini kuchaytiradi, ularni tengdoshlari bilan ijobiy aloqalar o'rnatishga undaydi. Bu jarayonda bolaning o'ziga bo'lgan ishonchi ortib, muloqotdagi faoligi oshadi, shaxslararo munosabatlarda yuzaga keladigan qo'rquv va ichki to'siqlar asta-sekin kamayadi. Shu bilan birga, art-terapiya usullari bolaning nutqiy faolligini bilvosita rag'batlantirib, logopedik ish samaradorligini oshiradi.

Art-terapiya jarayonida foydalanilayotgan ranglar, shakllar va tasviriy obrazlar orqali bolada muloqotga kirishish qo'rquvining mavjudligi hamda uning psixologik sabablarini aniqlash mumkin. Nutqida nuqsoni bo'lgan bolalar ko'pincha o'z his-tuyg'ularini so'z orqali to'liq ifoda eta olmaganliklari sababli ichki kechinmalarini rasm, rang tanlovi va shakllar orqali namoyon etadilar. Masalan, to'q va sovuq ranglarning ustunligi, keskin va tartibsiz chiziqlar, yopiq shakllar bolaning ichki zo'riqishi, xavotiri yoki muloqotdan qochish holatini aks ettirishi mumkin. Aksincha, och ranglar, yumaloq va uyg'un shakllar bolaning emotsional holati nisbatan barqaror ekanligidan dalolat beradi. Endi art-terapiyaning keng tarqalgan turi – ertak terapiyasi haqida to'xtalamiz.

Ertak terapiyasi bu ijtimoiylashtirish va xalq tajribasini avlodlarga yetkazishning eng qadimiy usullaridan biridir. Metodologik nuqtai nazardan, ertak terapiyasi amaliy psixologiya yo'nalishlaridan biri bo'lib, unda asosiy ta'sir ko'rsatish vositasi sifatida ertakning metaforik resurslaridan foydalaniladi. Bu bolaning hali anglab yetilmagan ichki olamini ehtiyotkorlik bilan samarali aks ettirishga va unga zarar yetkazmasdan ta'sir ko'rsatishga, yoki bolaning o'z shaxsini chuqurroq anglashiga, hatto uning shaxsiyatidagi salbiy, o'rinsiz tajovuzkor mayllarni korreksiya qilishga yordam beradi. Metodning mohiyatini va undan foydalanish sohalarini tavsiflashga harakat qilamiz.

Ertak terapiyasi sessiyasi davomida olib boriladigan ishni uch yo'nalishda tasniflash mumkin: psixodiagnostik, prognostik va psixokorreksion (terapevtik).

Psixodiagnostik yo'nalish bola xulq-atvorida mavjud hayotiy ssenariylar va strategiyalarni aniqlashni ko'zda tutadi. Bu yo'nalishda bolaning xulq-atvorida namoyon bo'ladigan bazaviy hayotiy ssenariylar va strategiyalar tahlil qilinadi.

Prognostik yo'nalishda bolada mavjud hayotiy ssenariylarning mohiyati va o'ziga xos jihlatlarini istiqbolda imkon qadar to'liq ochib bera oladigan diagnostik ertak tahlili asosida voqealarning ehtimoliy rivoji aniqlanadi.

Psixokorreksion (terapevtik) ish yo'nalishi bolaga samarasiz hayotiy ssenariy yoki strategiyani foydalisiga almashtirishga yordam beradi. Ertak terapiyasi rivojlanishida kamchiligi bo'lgan bola shaxsiga emotsional-psixologik va pedagogik ta'sir ko'rsatish, uni ijtimoiy-axloqiy jihatdan shakllantirishning istiqbolli turlaridan biridir.

Ertak terapiyasi usuli rivojlanishida turli xil buzilishlarga ega bolalar bilan ishlovchi mutaxassislar tomonidan o'yin terapiyasi va san'at terapiyasi bilan birgalikda qo'llaniladi. Har qanday ertak qahramoni bilan o'zini identifikatsiya qilgan bola o'zining harakatlarini yangi tarzda rasmda va o'yinda aks ettiradi, ijodiy va tashabbuskor jarayonlarni rag'batlantiradi, o'z his-tuyg'ulari va xayollari uchun chiqish yo'lini topadi, turli vaziyatlarda o'z munosabatlarini qayta quradi va ayrim travmatik obrazlar bilan og'riqsiz muloqot qiladi.

Ertaklardagi konstruktiv g'oyalar, ya'ni hamma narsani yaxshilash va eng yaxshi tomonga o'zgartirish mumkinligi haqidagi mazmun, rivojlanishida buzilishlari bo'lgan bolalarning ongini ijobiy tarzda o'zgartirishga yordam beradi, ya'ni psixoterapevtik ta'sir ko'rsatadi. Ertak terapiyasi usuli bolalarni maxsus tarbiya va o'quv jarayonlariga tayyorlashda yanada kengroq qo'llanilishi zarur. Shunday qilib, rivojlanishida biron-bir patologiyaga ega bolalarning ijtimoiy muhitga bo'lgan munosabatini, ularning yangi vaziyatlarga nisbatan ijobiy va to'g'ri tasavvurlarini shakllantirish uchun maxsus yordamni qabul qilishga tayyorlash zarur. Bizning fikrimizcha, bu jarayonni ertak terapiyasi usuli orqali samarali amalga oshirish mumkin.

Ijtimoiy vaziyat ostida biz boshqa odamlar, ya'ni jamiyat vakillari bilan muloqotni tushunamiz. Bunday muloqot kattalar tashabbusiga binoan yuzaga keladi va bu bolalar uchun o'z hududida yoki boshqa joylarda sodir bo'lishi mumkin. Yangi, noma'lum vaziyat bolaning hayotida yuzaga kelganda, ba'zan hatto qarama-qarshi hissiy reaksiyalarni keltirib chiqaradi. Agar bola sog'lom rivojlansa va oilaviy atmosfera ijobiy bo'lsa, asosiy emotsiyalar ham ijobiy bo'ladi. Bunday bola dunyoga ishonadi, yangi ijtimoiy vaziyatga qiziqish bildiradi, uni tushunishga, moslashishga va biror narsani o'rganishga intiladi.

Rivojlanishida buzilishlari bo'lgan bolalar esa ko'pincha ijtimoiy vaziyatni tushunishda, uni talqin qilishda va yo'nalishini aniqlashda qiyinchiliklarga duch keladilar, uni qanday rivojlanishini bashorat qilishda qiynaladilar. Shu bilan birga, yangi narsalarga bo'lgan salbiy munosabat kuchayadi, xavotir va qo'rquv to'planadi va ba'zan yangi odamlar bilan tanishishdan, bolalar bog'chasiga yoki maktabga borishdan, defektolog, logoped va psixolog bilan mashg'ulotlarga qatnashishdan bosh tortishga olib keladi. Shifokorga tashrif buyurish esa butun oila uchun haqiqiy azobga aylanishi mumkin.

Rivojlanishida nuqsoni bo'lmagan bola yangi ijtimoiy vaziyatga kirganda savollar beradi, oldindan tushuntirishni talab qiladi. Bu tabiiy reaksiyalar ba'zan kattalarni asabiylashtirishi mumkin. Ota-onalar esa har doim ham bolaga yangi ijtimoiy vaziyat haqida ijobiy tasavvur hosil qiladigan tarzda javob bera olmaydilar. Nutq va psixologik rivojlanishida buzilishlari bo'lgan bolalar esa savollarni shakllantirishda va ularga javob topishda yanada ko'proq qiyinchiliklarga duch keladilar. Yomonlikni kutish, og'riqdan qo'rqish, xato qilishdan qo'rqish, kulgi va kamsitishdan qo'rqish va boshqa ko'plab hissiyotlar to'planib boradi. Bunday bolalarda salbiy hayajonning hissiy "sarmoyasi" shakllanadi va bu holat maksimal darajaga yetib, baland yig'lash yoki yengilmas qarshilik bilan yakunlanadi. Bunday salbiy xulq-atvor shakllari bolaning himoya reaksiyasidir.

Shunday holatlarning oldini olish uchun bolalarga yordam berish, ularni yangi ijtimoiy vaziyatga oldindan tayyorlash zarur. Kattalarning tushuntirishlari, agar ular obrazli va bolaga tushunarli tilda bo'lmasa, aksincha, bolani yanada ko'proq qo'rqitishi mumkin. Masalan, bir kuni bolalar bog'chasida psixologning kelishi oldidan bolalar: "Nima qilasiz?" deb savol berganlarida, ularga "sinovdan o'tkazamiz" deb javob berilgan. Natijada ko'plab bolalar mutaxassisdan yashirinib qolganlar va muloqotdan bosh tortganlar.

Shu sababli biz didaktik va psixokorrektiv ertaklardan foydalanishni tavsiya qilamiz. Ularning vazifalari quyidagilar:

- bolani obrazli va tushunarli shaklda yangi ijtimoiy vaziyat bilan tanishtirish;
- yangi ijtimoiy vaziyatga nisbatan salbiy munosabatni o'zgartirish;
- yangi ijtimoiy vaziyatda to'g'ri xulq-atvorni o'rgatish.

Ushbu ertaklar psixoterapevtik vazifalarni to'liq o'z ichiga olmaydi, chunki ular bolaning shaxsiyatida chuqur o'zgarishlar yasashga yo'naltirilmagan, uni fobiyalardan yoki boshqa hissiy buzilishlardan "davolash"ni emas, balki vaziyatga moslashishdagi salbiy reaksiyalarni yumshatishni, o'rgatishni va yangi ijtimoiy vaziyatga tayyorlashni ko'zda tutadi.

Ertak terapiyasini maxsus psixologik amaliyotda qo'llash texnologiyasiga ko'ra, ertaklar avval ota-onalar yoki mutaxassislar tomonidan tayyorlanadi. Ijtimoiy vaziyat kattalar tomonidan o'rganiladi, aniq obrazlar belgilanadi, muhim asosiy shaxslar, harakatlar va ularning nomlari aniqlab olinadi.

Mazkur diagnostik kuzatuvlar asosida mutaxassis bolaning muloqotga kirishishdagi qo'rquvi va ichki psixologik to'siqlarining sabablarini aniqlaydi. Olingan ma'lumotlarga tayangan holda art-terapiya korreksion vosita sifatida maqsadli ravishda qo'llaniladi. Ya'ni ranglar bilan ishlash, erkin rasm chizish, jamoaviy tasviriy faoliyat, qum terapiyasi va drammatizatsiya mashg'ulotlari orqali bolada ijobiy emotsional tajriba shakllantiriladi, xavotir darajasi kamaytiriladi va muloqotga bo'lgan motivatsiya oshiriladi.

Shuningdek, art-terapiya mashg'ulotlarida bolaga o'z ishini izohlash, rasm mazmuni haqida fikr bildirish imkoniyatining yaratilishi nutqiy faollikni rag'batlantiradi hamda kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantiradi. Guruhiy ijodiy faoliyat jarayonida esa bolalar bir-biri bilan hamkorlik qilishni, o'zaro tushunishni va emotsional aloqa o'rnatishni o'rganadilar. Bu esa muloqotga kirishish qo'rquvining asta-sekin bartaraf etilishiga xizmat qiladi.

Demak, art-terapiyada qo'llaniladigan ranglar va shakllarning tahlili diagnostik ahamiyatga ega bo'lish bilan birga, ularni korreksion maqsadda to'g'ri tanlash nutqida nuqsoni bo'lgan bolalarda shaxslararo munosabatlarni rivojlantirishda samarali pedagogik vosita hisoblanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, art-terapiya metodlari nutqida nuqsoni bo'lgan bolalar bilan olib boriladigan korreksion-pedagogik jarayonda muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu yondashuv bolaning nutqiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash bilan birga, uning emotsional holatini barqarorlashtirish, ichki kechinmalarini erkin ifoda etish hamda shaxslararo munosabatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Art-terapiya vositalari orqali bolalarda muloqotga kirishishdagi psixologik to'siqlarni aniqlash va ularni bartaraf etish imkoniyati yaratiladi. Bu esa ijtimoiy moslashuv jarayonining samaradorligini oshirishga yordam beradi. Art-terapiya jarayonida qo'llaniladigan ranglar, shakllar va tasviriy obrazlarning tahlili bolaning ichki holatini diagnostika qilishda muhim manba bo'lib xizmat qiladi.

Mazkur diagnostik ma'lumotlar asosida korreksion ishlar maqsadli va individual tarzda rejalashtiriladi. Natijada bolaning o'ziga bo'lgan ishonchi ortadi, muloqotga bo'lgan motivatsiyasi kuchayadi hamda kommunikativ ko'nikmalari bosqichma-bosqich shakllanadi.

Shunday qilib, art-terapiya metodlarini logopedik va korreksion-pedagogik faoliyatga tizimli ravishda joriy etish nutqida nuqsoni bo'lgan bolalarda shaxslararo munosabatlarni rivojlantirish, emotsional farovonlikni ta'minlash hamda ularning jamiyatga muvaffaqiyatli integratsiyasiga erishishda samarali pedagogik vosita hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Волкова Л. С. (ред.). Логопедия. – Москва, 2003.
2. Ляпидевский С. С. Невропатология. – Москва, 2001.
3. Болибеков А. А., Эгамбердиева М. Г. Совместная работа воспитателя и логопеда дошкольного учреждения по устранению речевых нарушений у детей // Вестник науки и образования. – 2020. – № 10 (88). – С. 60–62. – URL: <http://scientificjournal.ru/images/PDF/2020/88/VNQ-10-88-III-.pdf> (дата обращения: 12.11.2020).
4. Kayumova D. F. Bolalar nutqini rivojlantirishda art-terapiyaning o'rni // Mezhdunarodnyy nauchnyy zhurnal. – 2023. – № 13 (100). – Chast 1.
5. Елсакова А. Н., Лисовская Н. Н., Соколова И. В. Использование инновационных технологий в работе учителя-логопеда // Педагогика: традиции и инновации: материалы Междунар. науч. конф. (г. Челябинск, июнь 2014 г.). – Челябинск: Два комсомольца, 2014. – С. 33–34.
6. Силиванова Л. В., Кондратьева С. Ю. Игры с песком в работе логопеда // Логопед в детском саду. – 2008. – № 3. – С. 38–41.
7. Волкова Л. С., Селиверстов В. И. (ред.). Хрестоматия по логопедии. – Т. 1. – Москва, 1997.
8. Филичева Т. Б. и др. Дети с фонетико-фонематическим недоразвитием. – Москва: ГНОМ и Д, 2000.
9. Ковшиков В. А. Экспрессивная алалия и методы её преодоления. – Санкт-Петербург: КАРО, 2006. – 12 с.
10. Mo'minova L. R., Amirsaidova Sh. M., Mamarajabova Z. N., Xamidova M. U., Yakubjanova D. B., Jalolova Z. M., Abidova N. Z. Maxsus psixologiya. – Toshkent: O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti, 2013. – 157 b.
11. Ayupova M. Y. Logopediya. – Toshkent: O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti, 2019. – 560 b.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №3(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.